

MARCELI KOSMAN

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEKI KÓRNICKIEJ PAN W 1977 R.

W roku sprawozdawczym kontynuowano realizację planu na bieżącą pięcioletkę wytyczonego w 1976 r. Plan ten zakłada, że należy położyć nacisk na uporządkowanie spraw związanych ze zbiorami nowymi oraz z ogólną dokumentacją całości zbiorów. Element następny to zdynamizowanie pracy naukowej, w tym edytorskiej, wreszcie dokonanie zmian ilościowych i jakościowych, jeśli idzie o udostępnianie, przede wszystkim muzealne. Plan długofalowy — jego realizacja będzie możliwa w zasadzie dopiero w następnych pięcioletkach — zakłada przystąpienie do zespołowych prac nad mającymi tu zasadnicze znaczenie zbiorami specjalnymi.

Ponieważ niektóre prace podejmowano bez dostatecznego zabezpieczenia kadrowego, konieczna stała się rewizja podejmowanych zadań co do zbiorów specjalnych: w zakresie rękopisów bowiem przystąpiono do wydawania — zresztą bardzo potrzebnych — katalogów szczegółowych, gdy tymczasem nie dysponujemy jeszcze pełnym drukowanym inwentarzem, zawierającym dane podstawowe. Z punktu widzenia informacji naukowej należy odwrócić kolejność zadań: po pełnym inwentarzu można — mając odpowiednio przygotowany zespół — kontynuować wydawanie katalogów.

Ze względu na zbyt szczupłą kadrę konieczne stało się skoncentrowanie pracy na najpilniejszych odcinkach, gdzie zresztą perspektywa wykonania zadań w krótkim czasie jest najbardziej realna. Takim odcinkiem stało się gromadzenie: w ciągu około dwóch lat (kwiecień 1976 — luty 1978) uporządkowano tam wieloletnie zaległości, w tym sprzeczną w wielu wypadkach dokumentację. Zadanie to zostało wykonane dzięki zwiększeniu zespołu Działu Gromadzenia. Sprawa następna to opracowanie zbiorów nowych, gdzie dał się zauważyć pewien postęp, ale rzecz wymaga dalszego zdynamizowania, tak aby do końca pięcioletki opracować całość zbiorów, w tym cenne nabytki „rzymskie” i „paryskie”.

W zakresie gromadzenia dał już pierwsze efekty plan wydatnego powiększenia zbiorów specjalnych rękopiśmiennych, związanych przede wszystkim ze współczesną kulturą Wielkopolski. Z powodzeniem kontynuowano uzupełnienie rzadkich druków XIX-wiecznych.

Poważne trudności wiążą się z bazą lokalową: w marcu 1978 r. kończą się rezerwy magazynowe, stąd podjęto adaptację pomieszczeń w poznańskim Pałacu Działyńskich (na 15 tys. woluminów) oraz w przyziemiu zamku kórnickiego (również na 15 tys. woluminów); pierwsze zostanie oddane do użytku wiosną 1978 r.

W dniu 31 XII 1977 r. Biblioteka Kórnicka zatrudniała 57 osób na pełnych etatach, w tym naukowo-badawczych — 5, bibliotekarzy dyplomowanych — 7, służby bibliotecznej — 21, administracji — 7, obsługi — 17.

Rada Naukowa w dotychczasowym składzie pod przewodnictwem prof. dra Gerarda Labudy, członka Prezydium PAN, odbyła jedno posiedzenie plenarne (3 VI), na którym dokonano oceny spraw aktualnych, szczególnie zaś przedyskutowano zagadnienia bazy lokalowej oraz podjęto decyzje co do nadmiernych zapasów nakładów własnych wydawnictw. Postanowiono przekazać fabrykom papieru przeważającą część XIX-wiecznych wydawnictw matematyczno-przyrodniczych, ponieważ zawiodły metody ich dalszego rozprowadzania do bibliotek. Natomiast wydawnictwa typu humanistycznego będą sukcesywnie przekazywane zainteresowanym badaczom. Nie jest bowiem możliwe i celowe dalsze magazynowanie nakładów.

PRACE NAUKOWE. DYDAKTYKA

W ramach Pracowni Dziejów Książki i Bibliotek podejmowano zagadnienia związane przede wszystkim z historią Biblioteki Kórnickiej, mając na uwadze nadchodzący jubileusz jej 150-lecia.

Podstawowe znaczenie miały tu badania nad Fundacją „Zakłady Kórnickie” (struktura, problemy gospodarcze, biblioteka fundacyjna), udziałem Biblioteki w życiu kulturalnym Wielkopolski i w rozwoju środowiska poznańskiego, nad funkcją zbiorów muzealnych, recepcją wydawnictw, nad monografistami Tytusa Działyńskiego i Władysława Zamoyskiego.

Następny krąg zagadnień to edytorstwo XIX w., kultura historyczna Rzeczypospolitej szlacheckiej (*Acta Tomiciana* i ich funkcjonowanie w Polsce doby Odrodzenia — dr Ryszard Marciniak), wreszcie stosunki wyznaniowe w Polsce doby poreformacyjnej, przede wszystkim dzieje mniejszości protestanckiej oraz problem tolerancji (doc. dr hab. M. Kosman).

W roku sprawozdawczym oddano do druku zeszyt 14 „Pamiętnika Biblioteki Kórnickiej” oraz przygotowano zeszyt 15. W ich przygotowaniu uczestniczyli również badacze spoza placówki, co stanowiło element integracji środowiska bibliotek naukowych Poznania.

W planie wydawniczym PAN oddana też została do druku monografia M. Kosmana: *Protestanci i kontrreformacja* (12 ark. — Ossolineum),

nadto 3 pozycje poza planem: wydawnictwo bibliofilskie: *Mercuriusz sarmacki* (oprac. R. Marciniak, tłum. z łaciny I. Horbowy — ok. 5 ark. — Ossolineum 1978 s. 72), tom szkiców o postaciach związanych z Kórnikiem i biblioteką do początków XX w.: *Opowieści kórnickie* (M. Kosman — 11 ark. — Wydawnictwo Poznańskie 1978 s. 250), zarys dziejów Biblioteki w serii: Książki o Książce pt.: *Tytus Działyński i jego dzieło* (B. i M. Kosmanowie — 12 ark. — Ossolineum 1878 s. 272).

W ramach Pracowni Edytorskiej H. Chłopocka kontynuowała prace nad tomem II *Lites ac res gestae*, prowadziła też prace nad zagadnieniami edytorstwa XIX-wiecznego (oddanie do druku artykułu o Ignacym Zakrzewskim — wydawcy *Kodeksu dyplomatycznego Wielkopolski* — 2,5 ark.; przygotowanie do publikacji korespondencji między Tytusem Działyńskim i Augustem Bielowskim — 8 ark.).

Natomiast brak stałej obsady etatowej uniemożliwiał w dalszym ciągu rekonstrukcję warsztatu edytorskiego zbioru *Acta Tomiciana*. Wydawnictwa to, prowadzone przez Bibliotekę Kórnicką od stu kilkudziesięciu lat, już w połowie XIX w. zajmowało pozycję priorytetową, spotykało się z szerokim zainteresowaniem wśród badaczy Wieku Złotego. Kontynuował je Zygmunt Celichowski (zm. 1923) a po drugiej wojnie światowej ogłosił kolejne tomy Władysław Pocięcha. Niestety po jego śmierci ograniczano się do prac zleconych, skutkiem czego praktycznie rzecz biorąc warsztat badawczy przestał tu istnieć.

Tomiciana w środowisku naukowym — w tym zagranicznym — spotykają się w dalszym ciągu ze szczególnym zainteresowaniem, czego dowodem jest korespondencja napływająca do Biblioteki. Toteż przystąpienie do publikacji materiałów obejmujących ostatnie kilkanaście lat panowania Zygmunta Starego jest dziś zadaniem pierwszoplanowym. Takie postawienie sprawy zresztą nie jest niczym nowym, oznacza tylko nawiązanie do inicjatywy Tytusa Działyńskiego, który podejmował się publikacji trafnie dobranej źródeł do dziejów wieku XVI.

Obecnie nieodzowny wydaje się przynajmniej dwuosobowy zespół, którego działanie — o ile zostanie w 1978 r. powołany — przynieść powinno efekty w postaci kolejnych tomów na początku pięciolatki 1981 - 1985. Wówczas to byłoby możliwe, by kolejne tomy ukazywały się rytmicznie co 2-3 lata. Redakcja naukowa *Tomicianów* spoczywa w rękach prof. dra Andrzeja Wyczańskiego, który dokonał oceny maszynopisu t. XVIII wymagającego jeszcze korekt historycznych i filologicznych.

WYKAZ PUBLIKACJI ZA ROK 1977

D. B o l e w s k a:

1. List Tytusa Działyńskiego do niemieckiego bibliofila Friedricha Adolfa Eberta. „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” Z. 13: 1977 s. 139 - 144.

2. Rec.: „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” Z. 12: 1976. „Studia i Materiały do dziejów Wielkopolski i Pomorza”. R. 24: 1977 z. 2. s. 191 - 193.

M. Kosman:

1. La revue „Odrodzenie i Reformacja w Polsce” a vingt ans. „Acta Poloniae Historica” 35: 1977 s. 301 - 306.
2. Programme of the Reformation in the Grand Duchy of Lithuania and how it was Garried Trough (ca 1550 — ca 1650). „Acta Poloniae Historica” 35: 1977 s. 21 - 50.
3. Przenikanie katolicyzmu do Europy północno-wschodniej. [W:] Katolicyzm średniowieczny. Warszawa 1977 s. 107 - 132.
4. Zarys dziejów rodzimego i obcego nurtu w polskim protestantyzmie (do roku 1899). „Studia Historica Slavo-Germanica” VI: 1977 s. 49 - 88.
5. „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” — spojrzenie wstecz i perspektywy. „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” Z. 13: 1977 s. 5 - 18.
6. Nowa książka o Komeńskim (S. Helsztyński: Uczeń Amosa, Warszawa 1976). Rocznik Leszczyński 1: 1977 s. 400 - 406.
7. Rola Biblioteki Kórnickiej w życiu naukowym środowiska poznańskiego XIX i pierwszej połowy XX w. „Kronika Miasta Poznania” XLV: 1977 nr 3 s. 65 - 83.
8. Rec.: Gistoryja Belaruskaj SSR v pjaci tomach. T. 4-5. Mińsk 1975 s. 640 - 776. „Kwartalnik Historyczny” 84: 1977 nr 1 s. 228 - 231.
9. Rec.: Historia Pomorza. Red. G. Labuda. T. II cz. 1 Poznań 1976 s. 1180. „Polish Western Affairs” 18: 1977 nr 1 s. 187 - 191.
10. Rec.: Historia Pomorza... „La Pologne et Les Affaires Occidentales” 18: 1977 nr 1 s. 239 - 243.
11. Rec.: Kórnik i Bnin w walkach o wolność w latach 1794 - 1945. Poznań 1976 s. 243. „Kronika Wielkopolski” 1 [10]: 1977.
12. Rec.: J. Sójka: Z dziejów drukarstwa w Poznaniu w XVIII wieku. Warszawa — Poznań 1976 s. 172. „Kronika Wielkopolski” 2 [11]: 1977 s. 226 - 229.
13. Rec.: Historia Kościoła w Polsce. T. 1-2 Pod red. B. Kumora i Z. Obertyńskiego. Poznań — Warszawa 1974 s. 464 - 512 „Acta Poloniae Historica” 35: 1977 s. 233 - 236.
14. Rec.: G. A. Nosova: Jazycestwo v pravoslavii, Moskwa 1975 s. 152. „Euhemer” 1 [103]: 1977 s. 122 - 124.
15. Rec.: Lietuvos istorijos Metraštis 1973 metai. Wilno 1974 s. 284. „Zapiski Historyczne” LII: 1977 z. 1 s. 117 - 120.
16. Rec.: J. Krzyżaniakowa: Kancelaria królewska Władysława Jagiełły. Poznań 1972 s. 257. „Archeion” LXV: 1977 s. 224 - 229.
17. Historia dla klasy VI. Wydanie czwarte. Warszawa 1977 s. 208.

R. Marciniak:

1. Słowiańskie dzieje Kamienia Pomorskiego. Na marginesie pracy Włodzimierza Stępińskiego: Kamień Pomorski w XII i XIII wieku. Warszawa, Poznań 1975 PWN. „Roczniki Historyczne” R. 43: 1977 s. 141 - 146.
2. R. Marciniak, A. Mężyński: Biblioteka Kórnicka 1826 - 1975. „Studia o Książce” T. 7: 1977 s. 3 - 31.
3. R. Marciniak, J. Wiesiołowski: Rękopisy Biblioteki Kórnickiej warsztatem pracy naukowej (1826 - 1976). „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” Z. 12: 1977 s. 5 - 52.

A. Mężyński:

1. A. Mężyński (wraz z R. Marciniakiem) — zob. poz. 2 R. Marciniak.

M. Muszyński:

1. Proweniencje poloników XVI wieku w zbiorach Biblioteki Kórnickiej. Uzupełnienia do „Katalogu” K. Piekarskiego. „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” Z. 13: 1977 s. 145 - 270.

K. Nizio:

1. Mieczysław Stefan Geniusz — w kręgu działaczy niepodległościowych i literatów. „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” Z. 13: 1977 s. 115 - 137.

S. Potocki:

1. Jan Nepomucen Romanowski (1831 - 1861) bibliotekarz kórnicki. „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” Z. 13: 1977 s. 55 - 65.

J. Wiesiołowski:

1. J. Wiesiołowski (wraz z R. Marciniakiem) — zob. poz. 3 R. Marciniak.

Podstawową formą kształcenia kadry na poziomie ponadmagisterskim było prowadzone przez dyrektora Biblioteki seminarium doktorskie, w którym uczestniczyło 8 osób. Ponadto jedna osoba kontynuowała pracę doktorską w Instytucie Historii UAM, jedna zaś przygotowywała rozprawę habilitacyjną.

T. Naganowski uczestniczył w rocznym studium z zakresu informacji naukowej, zorganizowanym przez Uniwersytet Warszawski. Wszyscy pracownicy zostali przeszkoleni w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy (kurs III stopnia ukończyło 35 osób, egzamin II stopnia złożyły 3 osoby).

W ramach praktyk wewnętrznych osiem osób przeszkolono w zakresie gromadzenia i opracowania zbiorów nowych oraz specjalnych. Po-

nadto na czterotygodniowych praktykach przebywały w Kórniku cztery osoby z Uniwersytetu Jagiellońskiego i Uniwersytetu Śląskiego.

W dydaktyce uniwersyteckiej uczestniczyli H. Chłopocka oraz M. Kosman prowadząc wykłady monograficzne oraz opiekując się kilkudziesięcioma magistrantami (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UAM).

ZBIORY

A. Gromadzenie

W roku sprawozdawczym zbiory Biblioteki Kórnickiej powiększyły się w następujący sposób:

		wartość w zł:
Kupno	5195 wol.	926231,15
Wymiana	2396 „	107108,55
Dary	6146 „	397494,—
Prenumerata	285 „	48532,—
Razem	14022 „	1479365,70

Uwaga: z 14012 woluminów należy odpisać 2467 wol. zredukowanych przy przygotowywaniu oprawy. Liczba woluminów (jednostek magazynowych) wynosiła w roku 1977 — 11544.

Nabytki tego roku w pozycji kupno uległy poważnemu zwiększeniu w związku z intensyfikacją zakupów, głównie zbiorów specjalnych, dalej, w związku z przeprowadzeniem przez katalog podstawowy reszty starych zasobów, sięgających nieraz akcesji z okresu międzywojennego oraz dzięki wprowadzeniu do kartoteki akcesyjnej zbiorów przekazanych ze stacji naukowych PAN w Rzymie i Paryżu.

Ustąpiła obawa przed nabywaniem dubletów, co pozwoliło na zwiększony zakup książek naukowych i publicystycznych XIX i I poł. XX w.

Z nabytków rękopiśmiennych 1977 r. warto podkreślić ciekawą spuściznę Zofii Reutt-Witkowskiej, literatki okresu międzywojennego.

Najcenniejszym jednak nabytkiem jest dokumentacja twórczości jednego z najwybitniejszych przedstawicieli współczesnego pokolenia literatów polskich Romana Brandstaettera, który przewidział Bibliotekę Kórnicką na miejsce przechowywania całej swej spuścizny.

Z rękopisów starszych wymienić trzeba modlitewnik łaciński, pisany na pergaminie w XV w., a dalej dyplom pergaminowy zawierający przywilej Jana III Sobieskiego dla żołnierzy wybranieckich ze wsi Kobylnica Wołowska starostwa lubaczowskiego, z roku 1679, z przywieszoną pieczęcią mniejszą koronną.

Z XIX w. pochodzi korespondencja wielkopolskiej rodziny Radońskich, w tym listy pisane z zesłania na Syberię, po powstaniu styczniowym.

Do zespołu starych druków doszły m. in. druk rakowski z r. 1609 (S. Sternacki: *Catechesis ecclesiarum...*), dwa klocki panegiryków (głównie kołobrzeskich z połowy XVII w. i królewieckich z tego samego czasu). Na osobne wymienienie zasługuje bogato zdobione dzieło Agricoli: *Wahrhaffte Bildnis etlicher Fürsten und Herren*. Wittenberg 1562, z drzeworytem przedstawiającym Zygmunta Augusta. Z daru rzymskiego wprowadzono klocek druków politycznych z szeregiem pozycji nie znanych Estreicherowi.

Do zespołu grafiki doszedł ciekawy album (dar A. Zamoyskiego z Londynu) zawierający karykatury i portrety osobistości politycznych z Wielkiego Księstwa Poznańskiego z czasów Wiosny Ludów. Z tego samego źródła pozyskaliśmy również 13 planów architektonicznych zamku w Gołuchowie, z okresu jego przebudowy przez Jana i Izabelę Działyńskich.

Zbiór muzealny powiększył się o 13 tłoków mosiężnych rozmaitych władz terenowych zaboru pruskiego, o 2 piękne srebrne medale francuskie z okresu rewolucji francuskiej, oba autorstwa znakomitych medalierów Gatteaux i Du Vivier, upamiętniające posiedzenie Zgromadzenia Narodowego z 4 VIII 1789 i przeniesienie się Ludwika XVI do Paryża 6 X 1789 r. Z poloników medalierskich najcenniejszy jest medal srebrny bity ku czci Gotfryda Manerta, medaliera mennicy Królestwa Polskiego (z poł. XIX w.) wykonany przez Józefa Maynerta.

Do zbioru kartografii wprowadzono rzadki *Atlas de la Monarchie Prussienne*, wydany w Londynie w r. 1768, z przedstawieniami terenów polskich.

Wreszcie z druków nowszych można wymienić zespół książek pochodzących z oficyny drukarskiej poznańskiej rodziny Simonów (z przełomu XIX i XX w.).

Rozesłano w ramach wymiany międzybibliotecznej 1608 dzieł do innych bibliotek, przekazano 631 dzieł do antykwariatu w Poznaniu, 472 dzieła Komisja zakwalifikowała na makulaturę, łącznie zmniejszono „zapasy” dzieł nie włączonych do zbioru i dubletów o ponad 2600 woluminów.

W kwietniu i maju 1977 r. wysłano do bibliotek naukowych w Polsce ok. 1000 woluminów naszych nakładów. Dodatkowo wydano niewielką liczbę egzemplarzy zwiedzającym Bibliotekę gościom krajowym i zagranicznym, w tym obradującym uczestnikom posiedzenia Sekretariatu Akademii. Łącznie w roku sprawozdawczym, po uwzględnieniu przesyłki naszych nakładów na makulaturę (zgodnie z decyzją Rady Naukowej przeznaczono na makulaturę jedynie wydawnictwa z zakresu nauk matematycznych i fizycznych), zapasy nakładów zmniejszyły się z 29500 do 22133 woluminów.

W ramach wymiany międzybibliotecznej wysłano do 153 kontrahen-

Gromadzenie i opracowanie zbiorów

	Stan na dzień 31 XII 1976 r.			Stan na dzień 31 XII 1977 r.		
	Ogółem	Opracowane		Ogółem	Opracowane	
	vol.	j. inw.	vol.	vol.	j. inw.	vol.
1. Druki nowe zwarte	149 079	106 514	142 388	157 151	110 248	147 224
2. Czasopisma	57 383	5 045	53 557	61 326	5 261	55 318
3. Rękopisy	12 293	12 327	12 293	12 543	12 541	12 543
4. Dyplomy	243	243	243	244	244	244
5. Archiwum Biblioteczne	503	466	503	528	489	528
6. Kolekcja Oyrzyńskiego	348	348	348	350	350	350
7. Dokumenty życia społecznego	3 921	—	—	3 928	—	—
8. Inkunabuły	168	206	168	168	206	168
9. Druki polskie XVII i XVIII w. oraz druki obce do 1800 r.	27 189	26 273	27 189	27 335	26 486	27 335
10. Cimelia	1 747	2 022	1 747	1 751	2 026	1 751
11. Muzykalia	923	817	865	926	883	921
12. Grafika i ekslibrisy	26 718	23 048	23 372	26 797	23 080	23 404
13. Kartografia	2 568	1 766	2 552	2 578	1 773	2 562
14. Fotografia stara i klisze	46 407	2 494	2 892	46 416	2 503	2 901
15. Mikrofilmy	4 669	4 729	4 807	4 834	4 756	4 834
16. Fotokopie i kserokopie	7 401	340	5 531	8 375	347	6 505
17. Makiety starych druków	26	26	26	26	26	26
18. Muzealia	8 021	8 021	8 021	8 067	8 067	8 067
19. Numizmaty	10 727	10 727	10 727	10 764	10 763	10 764
20. Banknoty	1 629	1 629	1 629	1 630	1 629	1 629

tów krajowych i zagranicznych 153 egz. „Pamiętnika Biblioteki Kórnickiej” Z. 13.

Poważne obciążenie pracowników Działu stanowił udział w ogólnobibliotecznym skontrum zbiorów — przeciętnie trzech pracowników Działu poświęciło na to po 25 dni roboczych, tj. około 10% ogólnego czasu pracy.

B. Opracowanie

Zbiory nowe

W roku sprawozdawczym siedmioosobowy zespół skatalogował 5257 dzieł w 5873 woluminach i wykonał 22613 kart katalogowych dla obu katalogów (na zamku kórnickim i w Pałacu Działyńskich).

Na uwagę zasługuje nowy harmonogram prac wprowadzony w 1976 r., w wyniku którego skrócono okres od zakupu książki do jej udostępniania niekiedy z 2 lat do kilku tygodni. Jest to szczególnie istotne dla szybkiego dostarczania nowości czytelnikom, pracownicy bezpośrednio się z nimi zapoznają podczas cotygodniowych wystawek nabytków.

Natomiast poważnym zadaniem czekającym na rozwiązanie są zbiory nie opracowane. W minionym roku uporano się z zaległościami, jakie

nagromadziły się w ciągu ostatnich kilkunastu lat wskutek powiększającego się rozziewu między gromadzeniem i opracowaniem. Z kolei zespół — nieco wzmocniony — przystąpił do opracowania poza nabytkami ok. 8 tys. tomów ze zbiorów rzymskich i paryskiego.

Rękopisy

Podstawowe osiągnięcia w 1977 r. polegały na:

— wstępnym uporządkowaniu (utworzenie jednostek) nabytków sygn. BK 12330 - 12543 (264 jednostki); wpisano też do inwentarza 27 jednostek mikrofilmów (sygn. Mf 4730 - 4756) oraz 6 jednostek fotokopii (sygn. R. 123 - 128),

— kontynuacji prac nad tomem II *Katalogu rękopisów staropolskich*, które winny zakończyć się w pierwszej wersji w ciągu 1978 r.,

— przygotowaniu do druku *Katalogu Archiwum Bibliotecznego 1869 - 1923*. Uporządkowano i opracowano materiały zawarte w sygn. 112 - 158 (notatki Z. Celichowskiego do wydawnictwa *Acta Tomiciana*), opracowano maszynopis całości wraz ze wstępem oraz indeks w postaci kartoteki.

Plan na najbliższe lata (1978 - 1980) obejmuje na bieżąco porządkowanie wstępne nabytków oraz przystąpienie do pracy nad trzecim zeszytem *Inwentarza rękopisów Biblioteki Kórnickiej*, który wypełni lukę w dotychczasowych zeszytach. Następne lata dopiero pozwolą wrócić — w większym zespole — do katalogów rękopisów staropolskich oraz przystąpić do prac nad katalogiem XIX i XX w.

Stare druki

Stan starych druków na dzień 31 XII 1977 r. przedstawiał się następująco: inkunabułów — 206 dzieł (167 wol.), poloników XV w. — 2026 dzieł (1751 wol.), druków obcych z XV w. oraz polskich z XVII i XVIII w. — 25162 dzieła (25157 wol.) — ogółem: 27394 dzieła w 27075 woluminach.

Jest to podstawowy warsztat badawczy odnośnie starych druków na terenie Wielkopolski, biorąc pod uwagę zarówno ich zawartość, jak — przede wszystkim — stan opracowania. Świadczą o tym m. in. publikacje ogłoszone w roku sprawozdawczym (M. Muszyńskiego na temat proveniencji poloników XVI w. — zob. wykaz publikacji; J. Sójki monografia drukarstwa poznańskiego z XVII wieku oraz praca zbiorowa: *Drukarze dawnej Polski XVI - XVII w. Wielkopolska*). Toteż w ramach kompleksowych badań nad zbiorami specjalnymi Poznania zdecydowaliśmy się w pierwszej kolejności przygotować zeszyt „Pamiętnika Biblioteki Kórnickiej” dotyczący właśnie starych druków wielkopolskich; prace nad nim rozpoczęto w 1977 r.

Ukończono w roku sprawozdawczym skontrum starych druków zwartych, skatalogowano 218 dzieł w 185 woluminach, współpracowano — odnośnie starych druków — w przygotowaniu wystawy na terenie Biblio-

teki. Kontynuowano prace nad kartoteką materiałów graficznych w starych drukach XVI - XVIII w. — po dwóch latach stan sporządzonych kart wynosi 4200.

Zbiory graficzne i muzealne

W zakresie opracowania nawarstwiały się tu wieloletnie zaległości, wynikające po części z organizacji pracy, przede wszystkim jednak z zachowania proporcji między sprawami podstawowymi a udostępnianiem muzealnym, które stopniowo zaczęło dominować.

Niektóre zbiory (jak ekslibrisy, dokumenty życia społecznego) oczekują pracy od podstaw.

W ciągu roku sprawozdawczego sekcja pracowała w dwuosobowej obsadzie, od 2 XI obsadzony został przez historyka sztuki etat trzeci. Kontynuowano prace nad katalogiem zbioru medali (aktualizacja kartoteki, przygotowanie dokumentacji fotograficznej), w ich ramach powstał artykuł o zbiorze mebli kórnickich do zeszytu 15 „Pamiętnika Biblioteki Kórnickiej”, następnie nad katalogiem złotnictwa (założono 55 kart katalogowych).

C. Inwentaryzacja

Prace nad inwentaryzacją, podjęte we wrześniu 1976 r., kontynuowały zespoły: biblioteczny i muzealny.

Zespół skontrowy dla inwentaryzacji i wyceny zbiorów nowych druków, czasopism, mikrofilmów i fotografii do dnia 31 XII 1977 r. wykonał prace w zakresie nowych druków wg formatów: „jedyńki” — 100%, „dwójki” — 35%, „trójki” — 20%. Inwentaryzacja czasopism, rozpoczęta w marcu 1977 r., przyniosła następujące wyniki: „jedyńki” — 100%, „dwójki” — 35%, „trójki” — 25%. Drugi zespół przystąpił do inwentaryzacji muzealiów w salach ekspozycji na parterze zamku kórnickiego.

Porównanie inwentaryzacyjne ze spisem sporządzonym w dniu 11 IX 1950 r. wskazuje, że niektóre wykazane wśród strat wówczas przedmioty znajdują się aktualnie w zbiorach wskutek przeprowadzonych później konserwacji i częściowych rekonstrukcji. W wyniku porównań z inwentarzem wprowadzono w dokumentacji odpowiednie korekty.

Porównanie muzealiów z inwentarzem objęło 8214 pozycji, wycena zaś 180 zabytków pierwszej kategorii (malarstwo i rzeźba). Spisano wszystkie obiekty numizmatyczne, banknoty, medale i odznaki. Do wyjaśnienia pozostaje kwestia depozytu zabytków archeologicznych przekazanych w okresie międzywojennym ówczesnemu Muzeum Prehistorycznemu w Poznaniu.

Pozytywna decyzja, gdyby taka zapadła, wiązałaby się z próbą rekonstrukcji zbioru pamiątek narodowych Tytusa i Jana Działyńskich, z XIX-wieczną „amatorską” archeologią. Sądzymy, że ostatecznie nasze propozycje w tej sprawie — powiązane kompleksowo ze sprawami ekspozycji — zostaną wypracowane w ciągu 1979 r.

D. Udostępnianie i informacja naukowa

Zbiory biblioteczne

Udostępnianie zbiorów bibliotecznych odbywało się przede wszystkim poprzez czytelnię w Pałacu Działyńskich, gdzie ogółem udostępniono ok. 24700 wol. — oraz ok. 26500 z czytelni podręcznej (liczyła ona 7594 wol.), rzadkich druków oraz zbiorów specjalnych sprowadzonych z Kórnik (dostarczanych regularnie 3 razy tygodniowo). W czytelni kórnickiej udostępniono — nie licząc pozycji z podręcznych zbiorów poszczególnych pracowni — 1424 wol. wydawnictw zwartych i czasopism oraz 2207 jednostek inwentarzowych zbiorów specjalnych.

Istotne znaczenie odgrywała wymiana międzybiblioteczna — do bibliotek krajowych i zagranicznych wysłano 397 pozycji, sprowadzono zaś 42; 284 pozycje zostały udostępnione czytelnikom poprzez odbitki i mikrofilmy wykonane przez pracownię reprograficzną Zakładu Informacji Naukowej PAN w Poznaniu.

Udostępnianie zbiorów

Liczba czytelników ogółem wg starych kart bibl.	808		
Czytelnia w Kórniku	215	(osób)	
Czytelnia w Poznaniu	593	(karty bibl.)	
Liczba odwiedzin ogółem wg zapisów do księgi kontroli:	8 771		
Czytelnia w Kórniku	644		
Czytelnia w Poznaniu	8 127		
Liczba zwiedzających Zamek	186 822		
Liczba wykorzystanych zbiorów — Kórnik			
(na podstawie rewersów i zakładek)	vol.	17 971	jed. inw. 16 856
Nowe druki	„	9 088	„ „ 7 710
Czasopisma	„	3 212	„ „ 1 596
Stare druki	„	1 985	„ „ 1 796
Rękopisy	„	3 686	„ „ 3 686
Inne zbiory specjalne (graf., kartogr., mikrof.)	„	—	„ „ 2 068
Liczba wykorzystanych zbiorów Biblioteki Kórnickiej oraz Instytutu Zachodniego — Poznań, Pałac Działyńskich (na podstawie rewersów i zakładek)	„	24 700	„ „ 21 120
Z bibliotek podręcznych w czytelni kórnickiej i poznańskiej (wolny dostęp do półek) wykorzystano	„	26 500	
Ogółem w okresie sprawozdawczym udostępniła Biblioteka Kórnicka wraz z Instytutem Zachodnim 68 671 vol. nowych druków, czasopism oraz zbiorów specjalnych.			

ZBIORY MUZEALNE

Ogółem zwiedziły zamek kórnicki w ciągu dziesięciu miesięcy (w listopadzie i grudniu był zamknięty) 186 822 osoby. Przystępując do działań w kierunku ograniczenia nadmiernej — przerastającej możliwości

placówki — frekwencji, zarazem rozpoczęliśmy starania o właściwy dobór zwiedzających, szczególną uwagę kładąc na grupy specjalistyczne oraz badaczy pragnąc wyjść poza zdawkowe „muzeum wnętrza”, ale prezentując unikatowe zabytki kultury narodowej, przede wszystkim z zakresu bibliotecznego (rękopisy, stare druki). Odnotowano m. in. dwie grupy uczonych z Hamburga, z uniwersytetów: im. Humboldta w Berlinie, moskiewskiego, Jagiellońskiego; specjalne ekspozycje przygotowano dla uczestników organizowanych przez Oddział PAN i Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu sympozjów naukowych w pobliskim Błaziejewku (120-osobowa grupa uczestników konferencji naukowej na temat biosyntezy białka organicznego, międzynarodowe sympozjum nasiennictwa, konferencji germanistów). Pośród wizyt oficjalnych gości wymienimy dwie delegacje rządowe NRD, dwie delegacje KC PZPR, deputowanych do parlamentu francuskiego, rządową komisję fińską, pisarzy radzieckich.

Na zamku kórnickim obradował w dniach 21 - 22 VI Sekretariat Naukowy PAN, 29 września zaś gościli uczestnicy sympozjum zorganizowanego przez Instytuty Nauk Prawnych: PAN i UAM. Dwukrotnie udostępniono ten obiekt miejscowemu Towarzystwu Kulturalnemu (15 V: „Koncert Magnoliowy”, 20 XII: koncert laureata II nagrody Międzynarodowego Konkursu Skrzypcowego im. H. Wieniawskiego — Piotra Milewskiego). Zdecydowanie wypowiadając się przeciw nadmiernemu eksploatowaniu wnętrza przez TV, wyraziliśmy jednak zgodę na nagranie przedstawień teatru TV (Bułhakow: Ostatnie dni, 11 - 14 II, recital Terezy Żylis-Gara, 1 - 2 III).

W roku sprawozdawczym podjęliśmy decyzję o okresowym zamykaniu ekspozycji muzealnej na okres 3 miesięcy w porze zimowej. Praktyka ta będzie kontynuowana w następnych latach umożliwiając szybsze opracowanie zbiorów muzealnych i ich ochronę przed nadmierną eksploatacją.

WYSTAWY

Na zamku kórnickim kontynuowano zwyczaj eksponowania stałych wystaw na piętrze w holu. W roku sprawozdawczym przygotowano trzy:

- Piękna książka w zbiorach Biblioteki Kórnickiej
- Placówki Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu w dwudziestopięcioletniu 1953 - 1977
- Rosja i Związek Radziecki w nauce i literaturze polskiej.

Ponadto kilkadziesiąt wystawek okolicznościowych przygotowano dla grup specjalistycznych zwiedzających Bibliotekę Kórnicką.

INFORMACJA NAUKOWA

Informację o zbiorach prowadzono drogą przygotowywania wydawnictw specjalistycznych, w formie ustnej (w pracowniach zbiorów spe-

cialnych w Kórniku oraz w informatorium poznańskim), a także w postaci kwerend pisemnych.

Rękopisy — odpowiedzi na 20 kwerend;

Stare druki — 17 kwerend pisemnych (w tym 6 zagranicznych);

Grafika, malarstwo i złotnictwo — 47 odpowiedzi pisemnych.

Dzieje placówki popularyzowano za pośrednictwem środków masowego przekazu (radio, telewizja, prasa), mając m. in. na uwadze przygotowania do jubileuszu jej 150-lecia. Odpowiednią uchwałę w tej sprawie podjął Sekretariat Naukowy PAN na posiedzeniu w dniu 22 czerwca 1977 r. Na wniosek Prezesa PAN zgodę na objęcie protektoratu honorowego nad uroczystościami wyraził Przewodniczący Rady Państwa PRL — prof. dr Henryk Jabłoński.

